



## SÚKROMNÁ SPOJENÁ ŠKOLA

Organizačná zložka: Súkromná základná škola s materskou školou pre žiakov a deti s autizmom  
Vodárenská 3, 080 01 Prešov

# Školský vzdelávací program

pre deti s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím

## Materská škola

### Názov: Komunikácia – kľúč k integrácii

"Autizmus nie je niečo, čo osoba má, nie je to žiadna ulita, v ktorej je osobnosť uväznená. V škrupinke nie je schované normálne dieťa. Autizmus je spôsob bytia. Autizmus preniká všetkým. Prechádza každou skúsenosťou, celým vnímaním, každým zmyslom, každou emóciou. Autizmus je súčasťou existencie. Osobnosť sa od autizmu oddeliť nedá."

Jim Sinclair

**Predkladateľ:**

Mgr. Eva Turáková

**Názov školy:** Súkromná spojená škola**Adresa:** Vodárenská 3, 080 01 Prešov**Koordinátor pre tvorbu ŠKVP:** Mgr. Kristína Jánošová, Mgr. Iveta Feťková  
Olenočinová**Zriaďovateľ:** Mgr. Eva Turáková**Adresa zriaďovateľa:** Vajanského 19, 080 01 Prešov**Kontakty:** email: [autisti.skola@azet.sk](mailto:autisti.skola@azet.sk)**Riaditeľ školy:** Mgr. Eva Turáková**Ďalšie kontakty:** email: [autisti.skola@azet.sk](mailto:autisti.skola@azet.sk), web.stránka: [www.francesco-skola.com](http://www.francesco-skola.com),

Tel.: 051/7743092, 0907 993 941

**IČO:** 42037131**Platnosť dokumentu od** 1. 09. 2008**Stupeň vzdelania:** Predprimárne vzdelanie**Forma výchovy a vzdelávania:** Poldenná, celodenná**Vyučovací jazyk:** Slovenský**Druh školského zariadenia:** Základná škola s Materskou školou**Dátum prerokovania v pedagogickej rade školy:** 10. 07. 2009**Dátum prerokovania v Rade školy:** 3. 07. 2013**Platnosť ŠKVP od:** 1. 09. 2009**Podpis riaditeľa:**

<b>Stupeň vzdelania</b>	Predprimárne vzdelanie
<b>Forma výchovy a vzdelávania</b>	Poldenná, celodenná
<b>Dĺžka štúdia</b>	3 roky v MŠ
<b>Vyučovací jazyk</b>	Slovenský
<b>Druh školského zariadenia</b>	Základná škola s Materskou školou
<b>Dátum prerokovania v pedagogickej Rade školy</b>	10. 07. 2009 1. revidovanie – 30. 06. 2010 2. revidovanie – 30. 06. 2011 3. revidovanie – 30. 06. 2012
<b>Dátum prerokovania v Rade školy</b>	3. 07. 2013
<b>Dátum schválenia ŠKVP zriaďovateľom</b>	26. 08. 2009
<b>Platnosť ŠKVP od</b>	1 09. 2009 1 .09. 2010 1. 09. 2011 1. 09. 2012 1. 09. 2013

**Evidencia platnosti a revidovania:**

<b>Platnosť, revidovanie</b>	<b>Dátum</b>	<b>Inovácia, zmena, úprava</b>
Platnosť ŠkVP od	1. 09. 2009	
Platnosť ŠkVP z 1.09.2009 končí	15.05.2014	Schválený na pedagogickej rade
Platnosť ŠkVP MŠ od	15.05.2014	Prerokovaný na pedagogickej rade.
Dátum prerokovania v Rade školy	25.06.2014 31.08.2015 5.09.2017	Prerokovaný na Rade školy.
Platnosť ŠkVP od	23.06.2014	Prerokovaný na pedagogickej rade.
Dodatok Dodatok Dodatok  Dodatok	2.09.2014 2.09.2015 1.01.2017  1.09.2017	Upravená časť 2. Personálne zabezpečenie Upravená časť 2. Personálne zabezpečenie Upravená časť 1. Všeobecná charakteristika školy-zmena názvu školy, 10. Spolupráca školy s inými organizáciami, dlhodobé projekty, 11. Spolupráca s rodičmi a inými subjektmi. Revidovanie: Jednotlivých časti Školského vzdelávacieho programu, Učebných osnov podľa ŠVP pre deti s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami pre predprimárne vzdelávanie, pod číslom 2017-2127/20564:14-10GO s platnosťou od 1. septembra 2017.

## **Vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania**

Naša Súkromná spojená škola bola zaradená do siete škôl a školských zariadení Slovenskej republiky pod číslom CD-2006-10179/22570-1:096 s termínom začatia činnosti 1. 09. 2007. Svoju činnosť rozbehla škola na Františkánskom námestí č. 2 v Prešove, v časti budovy františkánskeho kláštora, ktorú s pomocou nadácie OFM a sponzorov aj zrekonštruovala. V prvom roku fungovania školy existovala materská škola pre deti s autizmom s počtom prijatých detí 5 a základná škola pre žiakov s autizmom s počtom žiakov 18. Od 1. septembra 2008 začalo ako súčasť školy fungovať aj Centrum špeciálnopedagogického poradenstva a Súkromný školský klub detí. V rozmedzí rokov 2007-2011 pribudlo toľko nových žiakov a detí s autizmom, že priestory na Františkánskom námestí začali byť nevyhovujúce, preto sa škola so všetkými svojimi súčasťami presťahovala a od 1. 09. 2011 sídli na Vodárenskej ulici č. 3 v budove bývalého domova mládeže. V budove je v dlhodobom nájme (20r.). Budova patrí Prešovskému samosprávnemu kraju a spravuje ju Stredná umelecká škola so sídlom na Vodárenskej ulici č. 3 v Prešove. Škola disponuje 7 poschodiami. V priestore školy sú od prízemnia až po 6 poschodie triedy školy, materská škola a miestností na podporné terapie. Súčasťou školy je centrum špeciálnopedagogickej poradne (CŠPP) a centrum včasnej intervencie (CVI). Vonkajšie priestory-detské ihrisko a relaxačná zóna sú miesta, kde deti môžu relaxovať s pohybovými aktivitami.

Výchovno-vzdelávací proces sa realizuje podľa Školského vzdelávacieho programu. Vymedzuje špecifické potreby a požiadavky na komplexnú odbornú starostlivosť o deti s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami vo všetkých materských školách, kde sú vzdelávané. Ciele výchovy a vzdelávania sú zamerané na všestranný a harmonický rozvoj dieťaťa, rozvoj individuality dieťaťa, privykanie dieťaťa na zdravý spôsob života a zabezpečenie pocitu bezpečia a spokojnosti dieťaťa.

**Poslaním materskej školy je rozvíjaním a podporovaním jednotlivých funkčných oblastí, pripraviť deti na ďalšie vzdelávanie v základnej škole.**

### **Špecifické ciele výchovy a vzdelávania**

- vytvorenie podmienok pre docielenie čo najlepšej sociálnej adaptácie a samostatnosti v dospelosti,
- kompenzovanie poškodených schopností,
- habilitačný rozvoj zaostávajúcich vývinových schopností,
- znížiť výskyt druhotných problémov (napr. správania),
- vytvoriť základy adaptívneho správania prostredníctvom výučby každodenných praktických schopností pomocou špeciálnych metód, ,
- cielene rozvíjať sociálne zručnosti a komunikačné schopnosti,
- korigovať neadekvátne správanie dieťaťa,
- predchádzať vytvoreniu stereotypného správania,
- vytvorenie špecifického, protetického, augmentatívneho prostredia, nástrojov, metód správneho návykového systému a osvojenie si jeho použitia.

Z hľadiska nerovnomernej štruktúry schopností detí s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami je prvoradým cieľom rozvíjanie

- zaostávajúcich oblastí,
- rozvíjanie priemerných, resp. vynikajúcich schopností.

### **Vlastné ciele školského vzdelávacieho programu**

- rozvíjať reč pomocou výmenného obrázkového komunikačného systému ( PECS)
- vedieť požiadať o vec svojho záujmu pomocou náhradnej komunikácie
- stimulovať interakciu a zlepšiť hracie schopnosti
- zlepšiť sociálnu interakciu a toleranciu k fyzickému kontaktu
- zlepšiť interakciu a očný kontakt pri individuálnych vzdelávacích a hrových aktivitách
- porozumieť praniu inej osoby
- začleniť sa do skupiny rovesníkov
- využívať terapie na relax, znižovanie napätia, prežívanie pocitu šťastia

**V prílohe je uvedený program a metódy používané v materskej škole.**

## **Vlastné zameranie školy**

Materská škola ako školská inštitúcia podporuje osobnostný rozvoj detí v oblasti sociálno-emocionálnej, intelektuálnej, telesnej, morálnej, estetickej, rozvíja schopností a zručností detí, utvára predpoklady na ich ďalšie vzdelávanie, pripravuje na život v spoločnosti v súlade s individuálnymi a vekovými osobitosťami detí.

Naša materská škola je súčasťou Súkromnej spojenej školy a je umiestnená na treťom poschodí, tiež nazývanom „žlté poschodie“. Na tomto oddelení sú triedy a miestnosť, ktorú využívame k odpoľudňajším aktivitám. Každá trieda má dve miestnosti, ktoré slúžia na výchovno-vzdelávaciu činnosť, hru a relax, vlastnú chodbu s úložnými skrinkami pre deti a vlastné sociálne zariadenie. Poskytuje celodennú, príp. poldennú výchovu a vzdelávanie deťom spravidla od troch do šiestich rokov ich veku. V jednotlivých triedach pracuje 1 pedagóg a 1 asistent pedagóga a maximálny počet je 6 detí v jednej triede. Deti majú k dispozícii celý rad terapeutických aktivít, ktoré dopĺňajú edukačný proces materskej školy. Samotný názov Školského vzdelávacieho programu „Komunikácia – kľúč k integrácii“ vyjadruje filozofický zámer našej školy a zámer výchovno-vzdelávacieho pôsobenia na naše deti. Prostredníctvom školského vzdelávacieho programu chceme znížiť deficit v komunikácii detí pomocou alternatívnej augmentatívnej /náhradnej/ komunikácie. Chceme u našich detí osvojením a používaním náhradnej reči v prvom rade redukovať frustráciu, ktorú zažívajú deti s autizmom, keď nemajú rozvinutú reč. Vizualne komunikačné techniky rozvíjajú komunikačné zručnosti a umožňujú deťom vyjadriť čo chcú, požiadať o obľúbenú hračku alebo činnosť, požiadať o pomoc, prilákať pozornosť dospelých osoby vhodným spôsobom, získať základné sociálne reakcie, bez toho, aby sa u nich spustilo nevhodné správanie. Naplnenie zámeru školského vzdelávacieho programu a výchovno-vzdelávacieho pôsobenia stojí na prepojení s úzkymi väzbami na rodinu.

## **Dĺžka dochádzky a forma výchovy a vzdelávania**

Predprimárne vzdelávanie na našej škole sa uskutočňuje formou:

- celodenného niekoľkoročného predškolského vzdelávania
- poldenného zaškolenia v rozsahu štyroch hodín denne v dopoludňajšom čase

Dĺžka vzdelávania v materskej škole trvá tri roky.

Denný poriadok je súhrn noriem, podľa ktorých sa organizuje život detí v špeciálnej materskej škole. Je flexibilný, prispôsobený individuálnym potrebám každého dieťaťa.

Usporiadanie denných činností:

- zohľadňuje aktuálny stav dieťaťa,
- prihliada na špecifické potreby a možnosti dieťaťa,
- zabezpečuje vyvážené striedanie foriem denných činností- oddych, hra cieleňá činnosť s dodržiavaním optimálneho biorytmu, bezstresového prostredia s dodržiavaním individuálnych osobitosti,
- vytvára časový priestor na hru a učenie dieťaťa,
- dodržiava stanovený čas na činnosti zabezpečujúce životosprávu (osobná hygiena, stravovanie, stolovanie).

## **Vyučovací jazyk**

Vyučovacím jazykom v Súkromnej spojenej škole je štátny jazyk Slovenskej republiky.

## **Učebné osnovy**

Učebné osnovy vymedzujú výchovno-vzdelávacie ciele a obsah výchovno-vzdelávacej činnosti. Sú vypracované podľa Vzdelávacieho programu pre deti s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami pre predprimárne vzdelávanie, ktorý schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 15.mája 2017 pod číslom 2017-2127/20564:14-10GO s platnosťou od 1. septembra 2017. Učebné osnovy sú spracované do vzdelávacích oblastí - Jazyk a komunikácia, Matematika a práca s informáciami, Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb. Jednotlivé obsahové celky na seba vzťahovo nadväzujú a vytvárajú priestor na nacvičovanie, rozvíjanie a upevňovanie zručností súvisiacich s osobnou hygienou, sebaobsluhou pri obliekaní a vyzliekaní, stravovacích a spoločenských návykov detí, získavanie poznatkov z prírody, kultúry a zo sveta ľudí. Každodennou súčasťou výchovno-vzdelávacej činnosti bude vytváranie podnetného prostredia pre rozvoj komunikácie (tiež s použitím alternatívnej alebo augmentatívnej komunikácie),

nadviazanie sociálneho kontaktu, interakcie, rozvíjanie hry a manipulačných zručností. Pozornosť budeme venovať rozvoju pohybovým schopnostiam rôznymi aktivitami a podpornými terapiami (hydroterapia, zdravotné a relaxačné cvičenia v interiérovom ihrisku, v telocvični). Výchovno-vzdelávacia činnosť bude podporovaná doplnkovými aktivitami v skupinovej hudobnej aktivite a v arteterapii. V multisenzorickej miestnosti deti budú objavovať čarovný svet svetiel, pri ktorých sa na určitý čas ponoria do tichej relaxácie, snívania, rozvíjania zmyslového vnímania. Obsahové celky budú rozpracované v individuálnych vzdelávacích plánoch pre každé dieťa a plánoch výchovno-vzdelávacej činnosti, v ktorých učiteľky budú konkretizovať výchovno-vzdelávacie ciele v závislosti od stupňa a charakteru postihnutia, zohľadňujúc aktuálne rozvojové možnosti a schopnosti dieťaťa.

## **SEPTEMBER**

### **Charakteristika obsahového celku:**

Cieľom je vytvorenie vhodných a pozitívnych podmienok na adaptáciu. Prostredníctvom obsahového celku deti spoznávajú život v materskej škole. Oboznamujú sa s priestorom v triede, škole a blízkeho okolia. Spoznávajú učiteľky, asistentky, terapeutov a kamarátov v triede. Nacvičuje sa orientácia v režime dňa. Nenásilne sa podporuje rozvoj komunikačných schopností pomocou výmenného obrázkového systému a prvých sociálnych kontaktov. Rozvíjajú sa sebaobslužné činnosti, návyky správneho stolovania a pohybových schopností. Vnímajú rôznorodosť hračiek vo svojom okolí a podnecuje sa rozvoj hry. Podporujú sa funkčné oblasti vhodnými terapiami – snoezelen, hydroterapia, skupinovú hudobnou aktivitou, arteterapiou.

## **OKTÓBER**

### **Charakteristika obsahového celku:**

Cieľom obsahového celku je prehĺbovanie a rozvíjanie sebaobslužných činností, návykov stolovania a podporovanie rozvoja hrubej a jemnej motoriky zážitkovou a hravou formou. Vytvára sa priestor pre postupne sa zapojenie do hry s dospelou osobou a nenásilne včleňovanie sa do kolektívu detí v triede. Manipulovaním, experimentovaním získavajú zručnosti pri skladaní stavebníc, skladačiek, zanechávajú prvé výtvarné stopy na papieri a interaktívnej tabuli. Vychádzky jesennou prírodou budú spojené so zberom lístia, gaštanov, halúzok, kamienkov a pozorovaní hub. Zapojíme sa aj do hrabania lístia so staršími žiakmi. Deti budú získavať prvé poznatky o časových vzťahoch - čo je teraz a čo bude potom. Rozvoj



komunikačných zručnosti je naďalej podporovaný výmenným obrázkovým komunikačným systémom.

## **NOVEMBER**

### **Charakteristika obsahového celku:**

Prostredníctvom obsahového celku sa deti oboznamujú so zmenami, ktoré prináša farebná jeseň. Podporuje sa záujem o kreslenie, maľovanie, modelovanie s využitím prírodného materiálu. Cez sensorické a manipulačné hry sa zážitkovou formou podporuje rozvoj jemnej motoriky rúk. Vytvárajú sa situácie na rozvíjanie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby, na rozvoj funkčnej komunikácie. Dieťa získava komunikačný návyk pomocou symbolu si požiadať o predmet, o aktivitu svojho záujmu. Rôznymi aktivitami sa podnecuje u dieťaťa využívanie zmyslov na rozlišovanie tvarov, predmetov. Rozvíjajú sa pracovné úkony v oblasti sebaobsluhy a stolovania. Štruktúrovanou formou učenia deti získavajú skúsenosti pracovať s učiteľkou vo dvojici.

## **DECEMBER**

### **Charakteristika obsahového celku:**

Cieľom obsahového celku je prežívanie blížiacich sa vianočných sviatkov. Prvé stretnutie s Mikulášom v kruhu svojich kamarátov a starších žiakov. Manipulovaním, experimentovaním za pomoci učiteľky, asistentky získavajú skúsenosti, čo ich rúčky dokážu vytvoriť z cesta, z papiera a odpadového materiálu. Maľovaním, lepením, strihaním zhotovujú darčeky pre členov rodiny. Stavanie snehuliaka, hry so snehom, sánkovanie im dáva príležitosť radosť sa z čarovnej krásy pani zimy.

## **JANUÁR**

### **Charakteristika obsahového celku**

Hlavným cieľom je ovládať základné lokomočné pohyby, pohybom, športom a otužovaním zlepšovať celkovú fyzickú kondíciu, zvyšovať samostatnosť v sebaobslužných činnostiach. Prostredníctvom rôznych druhov hier budeme deti viesť k zdravým životným návykom a správne oblečeniu vzhľadom na dané ročné obdobie. Deti sa budú zoznamovať s rôznymi zimnými športmi, a tým si budú zlepšovať celkovú fyzickú zdatnosť. Budú pozorovať a vnímať krásu prírody v zime, typické znaky zimy, budú sa otužovať pohybom v prírode, zlepšovať si orientáciu v blízkom okolí.

# FEBRUÁR

## Charakteristika obsahového celku

Cieľom obsahového celku je manipulovaním za pomoci učiteľky, asistentky získavať poznatky hmatom a ďalšími zmyslami o rôznorodosti povrchu predmetov a vlastností materiálov. Maľovaním, kreslením uplatňovať na základe vlastného pozorovania farebnú rozmanitosť pri zobrazovaní ľudskej a zvieracej postavy. Netradičnú farebnú rozmanitosť budú uplatňovať pri zapúšťaní farby do snehu. Komunikačné schopnosti si budú rozvíjať pomocou čítacieho pera pri „čítaní“ kreslených príbehov a obrázkových materiálov.

# MAREC

## Charakteristika obsahového celku

Základným cieľom obsahového celku je poznávanie prírody, okolitého sveta a základných druhov zvierat. V obsahovom celku budú deti objavovať mnoho zaujímavého. Prostredníctvom hier, objavovaním a vlastným pozorovaním si budú rozvíjať pozitívny vzťah k prírode a k zvieratám, ktoré v nej žijú. V rámci marca- mesiaca kníh navštívime mestskú knižnicu Slniečko, kde deťom predstavíme rozmanitý svet kníh. Pri činnostiach budú využívať všetky zmysly.

# APRÍL

## Charakteristika obsahového celku

Hlavným cieľom je poznať a rozlišovať základné druhy potravín, ovocia a zeleniny, poznať ich názvy, prípadne ich aj pomenovať (primerane svojim možnostiam), zaujať pozitívny postoj k svojmu zdraviu, nadobúdať povedomie o význame zdravej stravy. Prostredníctvom rôznych edukačných, námetových a imitačných hier budú deti poznávať potraviny a jednotlivé druhy ovocia a zeleniny. Budú sa oboznamovať s tým, čo prospieva zdraviu, uplatňovať základné hygienické a zdravotne preventívne návyky, nadobudnú ochranársky postoj k svojmu zdraviu. Obsahový celok je zameraný na posilňovanie a upevňovanie pozitívneho postoja k zdraviu a na zdôraznenie významu zdravých potravín, ovocia a zeleniny.

# MÁJ

## Charakteristika obsahového celku:

Primárnym cieľom obsahového celku je využívať zmyslové vnímanie pri poznávaní a rozlišovaní vecí, predmetov, prírody, okolia a pri upevňovaní zručností a schopností. Deti si budú upevňovať a rozvíjať hrubú a jemnú motoriku, komunikáciu, kognitívne schopnosti, vnímanie, sebaobsluhu a správanie. Dôraz budeme klásť na vnímanie okolitého sveta a toho, čo nás obklopuje všetkými zmyslami a ich rozvíjanie predovšetkým cez sensorické a fyzické hry. Sluchom budú počúvať a rozlišovať zvuky a piesne. Zrakom budú vnímať a rozlišovať farby, tvary, predmety, orientovať sa v priestore, využívať pri činnostiach koordináciu oko-ruka. Vychádzky budú spojené s upevňovaním návykov starostlivosti o prírodu.

# JÚN

## Charakteristika obsahového celku:

Primárnym cieľom obsahového celku je poznať svoje okolie, mesto, v ktorom navštevujeme materskú školu, hlavné mesto krajiny a iné pre dieťa dôležité miesta. Zaujať pozitívny postoj k svojmu domovu a okoliu. Vychádzky do blízkeho okolia školy a centra mesta priblížia deťom poznávanie dominanty a historickú časť Prešova. V tomto obsahovom celku sa deti učia ako reagovať v situáciách, v kontakte s cudzím človekom. Deti sa naučia poznávať dopravné značky, riadiť sa podľa nich a reagovať v situáciách, v ktorých je ohrozené ich zdravie, prípadne zdravie iných. Deti si budú zdokonaľovať svoje komunikačné zručnosti, expresívnu aj receptívnu zložku reči, či už verbálne alebo formou AAK. V druhej časti budú nacvičovať a zdokonaľovať znalosti farieb hlavne na obklopujúcich reáliách. Budú vnímať krásu prírody (kvety, stromy, domáce zvieratá) viacerými zmyslami.

## Spôsob a podmienka ukončenia výchovy

## a vzdelávania, vydávanie dokladu o získanom vzdelaní

Predprimárne vzdelávanie získa dieťa absolvovaním posledného ročníka vzdelávacieho programu odboru vzdelávania v materskej škole. Dieťa s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami absolvovaním ŠKVP na konci predprimárneho vzdelávania nadobúda kľúčové kompetencie (spôsobilosti),

v závislosti od stupňa a charakteru postihnutia. Predprimárne vzdelávanie ukončuje dieťa spravidla v školskom roku, v ktorom do 31. augusta dosiahlo šiesty rok veku.

Dokladom o získanom vzdelávaní je „**Osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania**“, ktoré vydáva materská škola. Triedna učiteľka odovzdáva osvedčenie rodičom dieťaťa. Každá trieda podľa schopnosti detí organizuje slávnostnú rozlúčku s predškólakmi. **S účinnosťou od 1. septembra 2017 sa Osvedčenie o absolvovaní predprimárneho vzdelávania vydáva len na základe žiadosti zákonného zástupcu.**

## **Materiálno-technické a priestorové podmienky materskej školy**

Triedy materskej školy sú priestorovo prispôsobené a upravené pre špeciálne potreby našich detí. Každá trieda má priestor na hru, relaxáciu a nenáročnú pohybovú aktivitu a triedu, ktorá má štruktúrovaný priestor na realizáciu individuálnych aktivít a vzdelávania. Miestnosti sú vybavené vhodným nábytkom, ktorý je pevne zabezpečený, hračkami, knihami, pomôckami, technikou. Súčasťou každej triedy je šatňa s úložnými skrinkami na odev pre každé dieťa a priestor pre hygienu, vrátane toalety. Priestor chodby deti využívajú na krátke pohybové činnosti a hrové aktivity. V relaxačnej miestnosti, interaktívnom ihrisku, v telocvični a na školskom dvore, ktoré sú vybavené pomôckami a náradím, deti zažívajú úspechy z prekonávania prekážok, ale najmä radosť z pohybu.

## **Vnútorňý systém kontroly a hodnotenia detí**

**Cieľom hodnotenia detí** je posudzovanie aktuálnej úrovne rozvoja osobnosti dieťaťa v jednotlivých funkčných oblastiach, ktoré je využívané pre ďalšie plánovanie individuálnej výchovno-vzdelávacej činnosti. Hodnotenie detí realizuje triedna učiteľka počas vstupnej, priebežnej a výstupnej diagnostickej doby formou pozorovania, analýzou portfólia produktov detí a hodnotením funkčných oblastí v individuálnom vzdelávacom pláne. Hodnotenia vypracuje učiteľka každé tri mesiace

pri tvorbe individuálnych edukačných plánov. Hodnotenie detí konzultujú triedne učiteľky s rodičmi aj v rámci konzultačných hodín.

## **Vnútrotný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy**

V materskej škole riaditeľka školy a zástupkyňa pre MŠ formou priamej hospitácie budú sledovať plnenie učebných osnov a metodických postupov, dodržiavanie didaktických zásad a metodických postupov, využívanie učebných pomôcok a didaktickej techniky, prácu začínajúcich pedagógov a asistentov učiteľa.

V rámci kontroly a výchovno-vzdelávacej práce sa riaditeľka školy a zástupkyňa pre MŠ zamerajú na kontrolu triednej dokumentácie, zadelenie detí na terapie, úpravu interiéru MŠ, materiálno-technické vybavenie materskej školy a areálu školy.

Spôsob, obsah, rozsah aj frekvencia vnútornej kontroly školy je závislá od rozhodnutia riaditeľa školy a ostatných zodpovedných vedúcich zamestnancov. Problematika vnútorného systému kontroly a hodnotenia detí ako aj hodnotenia zamestnancov školy je podrobne rozpracovaná v ročnom pláne vnútornej kontroly školy, ktorý je súčasťou plánu práce školy.

Vnútrotnú kontrolu školy realizuje a vykonáva v zmysle organizačného a pracovného poriadku školy:

- v oblasti výchovno-vzdelávacej činnosti: riaditeľ školy, zástupca riaditeľa školy, triedny učiteľ
- v pracovno-právnej a hospodárskej oblasti: riaditeľ školy, zástupca riaditeľa školy, ekonóm školy, vedúca školskej jedálne

Problematika je podrobne rozpracovaná v ročnom pláne vnútornej kontroly školy, ktorý je súčasťou plánu práce školy.

# PRÍLOHA

## Program a metódy používané v materskej škole na rozvoj predverbálnych základov komunikácie a komunikačných zručností detí

### Program TEACCH

Je jeden z najrozšírenejších programov používaných pri práci s osobami s autizmom, je určený ako pre deti tak aj pre dospelých, nezávisle od úrovne vývinu. Program TEACCH kladie dôraz na tzv. štrukturalizáciu (organizácia/usporiadanie fyzického prostredia/času, ktoré sa tak stávajú prehľadnými a tým sa uľahčuje porozumenie situácie), a vizualizáciou (slovný pokyn sa doplní vizuálnou, názornou inštrukciou/pomôckou a tým sa uľahčí jeho porozumenie. Prostredie/čas sa stávajú pre osobu s autizmom predvídateľné, čiže má predstavu o tom „kde“ a „kedy“ a „ako dlho“. Tieto informácie sa sprostredkujú v takom jazyku (v takej forme), akému dieťa rozumie. Tento spôsob (vizualizácia) sa využíva kvôli ťažkostiam osôb s autizmom so spracovaním reči (informácii podanej slovne). Deti s autizmom majú nedostatky v porozumení reči, spracovaní slovných informácií/inštrukcií. Tento nedostatok sa kompenzuje využívaním vizuálnych (názorných) pomôcok.

#### Hlavné prvky štrukturalizácie a vizualizácie sú:

Štruktúrované prostredie - Fyzické usporiadanie priestoru - jasné členenie priestoru podľa jeho účelu, tzn. podľa toho, aká aktivita sa v danom priestore vykonáva.

Časový plán - Rozvrh, tzn. sprostredkovanie informácie, čo sa bude v priebehu dňa diať, v akom poradí (denný režim, týždenný harmonogram a pod.)

Vizuálne pomôcky - Predmet, fotka, obrázok, keďže deti s autizmom majú nedostatky v porozumení reči, spracovaní slovných informácií/inštrukcií. Tento nedostatok sa kompenzuje využívaním vizuálnych/názorných pomôcok.

- volacie karty - označujú účel priestoru,
- režimové karty - označujú/symbolizujú aktivitu, napríklad na dennom/týždennom režime (4 úrovne - predmetová, obrázková, obrázkovo-slovná, slovná),

- komunikačné karty - nedostatky vo vyjadrovaní reči sa kompenzujú používaním týchto kariet

**Rutina** - Pravidelnosť. Ide o spôsob, akým sa vykonávajú činnosti/úlohy, kompenzujeme ňou nedostatky detí s autizmom pri riešení bežných situácií a možno ju použiť v rôznych situáciách.

**Spolupráca s rodičmi** - Má viacero podôb no jej zmyslom je, aby sa naučené techniky preniesli aj do domáceho prostredia a aby sa ich dieťa naučilo používať v rôznych kontextoch a s rôznymi osobami.

Cieľom programu TEACCH je dosiahnutie čo najväčšej nezávislosti a samostatnosti osoby s autizmom a dať jej možnosť rozhodovať o svojom vlastnom živote. Dôležitú úlohu tu zohráva individuálny prístup. Program TEACCH sa zameriava na rozpoznanie zručností, ktoré sú prítomné, respektíve sa u dieťaťa začínajú objavovať a možno ich okamžite rozvíjať. V pravidelných intervaloch sa hodnotí dosiahnutý pokrok. Program TEACCH využíva aj prvky kognitívnej a behaviorálnej terapie a síce v prístupe k problematickému správaniu (napr. agresivita, problémy s jedlom, nespavosť, problémy s hygienou a pod.) - vychádza z predpokladu, že každé problémové správanie má svoju príčinu (napr. zlyhávanie v komunikácií, snaha o získanie pozornosti, neschopnosť chápať isté pravidlá a pod.).

## **VOKS - Výmenný obrázkový komunikačný systém**

**Výmenný obrázkový komunikačný systém (ďalej len VOKS) vychádza z princípov metódy PECS (Picture Exchange Communication System). Obidva systémy stoja na týchto princípoch:**

- vysoká motivácia - konkrétny výber odmien pre konkrétneho klienta,
- zmysluplná a účelová výmena obrázku za vec, ktorú obrázok znázorňuje,
- podpora iniciatívy klienta s použitím fyzickej asistencie a potlačením verbálnych výziev a pokynov,
- podpora nezávislosti usporiadaním lekcií.

Metodika VOKS rozpracovaná pedagógmi školy pre potreby Súkromnej základnej školy s materskou školou pre žiakov a deti s autizmom, Vodárenská 3, Prešov

## **1. Fáza** (Výmena symbolu za vec)

**CIEĽ** - Dieťa vezme zo stola obrázok a vymení ho s komunikačným partnerom za obľúbenú vec (Pochopenie hlavného princípu - VÝMENA).

### **ÚLOHY:**

#### **I. Výmena s plnou asistenciou**

**Komunikačný partner** - Jednou rukou ponúka klientovi obľúbenú vec; zároveň nastavuje dlaň druhej ruky, do ktorej dieťa vloží symbol; pokiaľ dieťa nereaguje môže ho lákať spôsobom: „Lenka, mám čokoládu.“ Pri prevzatí symbolu od dieťaťa si komunikačný partner priloží symbol k očiam a radostne verbálne reaguje: „Čokoládu, čokoládu.“

**Asistent** - Ak dieťa siahla po veci, vezme ruku dieťaťa, pomôže mu zo stola vziať symbol a vložiť do dlane komunikačného partnera.

#### **II. Obmedzovanie asistencie a nápovedy**

**Komunikačný partner** - Nápovedu nastavenej dlane obmedzuje; vyčkáva či dieťa samostatne nevezme symbol a nepodá ho.

**Asistent** - Postupne obmedzuje fyzickú dopomoc pri zdvíhaní, vkladaní symbolu do dlane komunikačného partnera.

## **2. Fáza** (Použitie komunikačnej tabuľky + nácvik samostatnosti)

**CIEĽ** - Dieťa ide k svojej komunikačnej tabuľke, odtrhne symbol, ide s ním ku komunikačnému partnerovi a vloží mu ho do dlane (aktivita, nezávislosť, iniciatíva).

### **ÚLOHY:**

#### **I. Odtrhnutie symbolu z komunikačnej tabuľky**

**Komunikačný partner** - Obľúbenú vec dieťaťa položí pred seba alebo ju drží v dlani; v prípade nezáujmu dieťaťa ho verbálne vyzve ako v 1. fáze s postupným obmedzovaním; nápovedu otvorenou dlaňou nepodáva!

**Asistent** - Ak je dieťa zmätené z tabuľky - vezme dieťaťu ruku, s ktorou mu pridrží tabuľku, s druhou rukou odlepia symbol a podajú ho komunikačnému partnerovi; pomoc postupne obmedzuje.



## **II. Predlžovanie vzdialenosti medzi kom. partnerom a dieťaťom**

**Komunikačný partner** - Ak dieťa podáva obrázok, partner sa vzdiali, aby sa dieťa muselo postaviť (ustupujeme po cm - individuálne); potom postupne po celej miestnosti.

**Asistent** - Ak sa dieťa nepostaví, fyzicky mu pomôže a privedie ho k partnerovi; pri každej výmene ho „prenasleduje.“

**III. Predlžovanie vzdialenosti medzi dieťaťom a kom. tabuľkou** (dieťa nesedí za stolom!)

**Komunikačný partner** - navodí situáciu výmeny; inak ako obyčajne

**Asistent** - V prípade potreby fyzicky navedie dieťa ku komunikačnej tabuľke; dieťa nasleduje aj ku komunikačnému partnerovi.

### **3. Fáza** (Diferenciácia)

**CIEĽ** - Dieťa príde ku kom. tabuľke vyberie z niekoľkých symbolov ten, ktorý znázorňuje vec, ktorú chce získať a tento symbol prinesie komunikačnému partnerovi.

#### **ÚLOHY:**

**I. Diferenciácia medzi dvoma symbolmi** (Oblíbená vec; neoblíbená vec)

**Komunikačný partner** - Dieťa neláka; pri výmene preferovanej veci ju podá dieťaťu a radostne verbálne reaguje. Ak dieťa podá symbol neoblúbenej veci, podá mu ju a reaguje nevýrazne.

**Asistent** - Ak je dieťa zaskočené a nereaguje, postrčí mu ruku, ktorou zvyčajne symboly odlepuje; nedovolí mu odtrhnúť dva symboly, uprednostní ten, po ktorom siahol prv; ak dieťa opakovane siahne po neoblúbenej veci asistent mu pomôže vybrať správny symbol, potom postupne uberá z dopomoci.

**II. Dva symboly verzus jedna vec**

**Komunikačný partner** - Ponúka obľúbenú vec, ak dieťa podá správny symbol partner mu vec podá a radostne verbálne reaguje; ak mu dieťa podá nesprávny symbol, povie neutrálnym hlasom: „Nemám.“

**Asistent** - vid'. 3. I.

**III. Diferenciácia medzi tromi symbolmi**

Najprv pridáme symbol ďalšej neoblúbenej veci a reagujeme ako v 3. I.

Neskôr najobľúbenejšiu potravu-pochutinu (ktorú ponúkame), neobľúbenú vec a obľúbený predmet (5. Posledný v poradí); reagujeme ako v **3. II.**

#### **4. Fáza** (Tvorenie jednoduchej vety)

**CIEĽ** - Dieťa požiada o niečo celou vetou, tzn. na vetný prúžok umiestni symbol: „JA chcem“ a symbol požadovanej veci a prinesie prúžok komunikačnému partnerovi.

##### **ÚLOHY:**

**I. Tvorenie vety doplnením** (Na vetnom prúžku je symbol: „Ja chcem“ prilepený)

**Komunikačný partner** - Komunikačný partner postupuje ako zvyčajne až do času, kedy mu dieťa podá vetný prúžok. Komunikačný partner vetný prúžok otočí smerom k dieťaťu a prečíta vetu (partner na symboly ukazuje prstom): „Ja chcem čokoládu.“ Následne dieťaťu odovzdá to, o čo si požiadalo. Po prebehnutí výmeny pripraví vetný prúžok na ďalšiu výmenu.

**Asistent** - Len čo dieťa odlepí symbol požadovanej pochutiny, asistent mu pomôže nalepiť symbol na vetný prúžok vedľa symbolu: „Ja chcem.“ Potom dieťaťu pomôže odlepíť vetný prúžok a podať ho komunikačnému partnerovi. **Všetko tak, aby sa to robilo pomocou rúk dieťaťa!**

**II. Tvorenie kompletnej vety** (symbol „Ja chcem“ umiestnime do ľavého horného rohu na hnedý prúžok; komunikačný prúžok je vyklopený)

**Komunikačný partner** - Reaguje ako v **4. I.** Neskôr, pri čítaní vetného prúžku urobí krátku pauzu medzi slovným spojením „Ja chcem“ a pomenovaním chcenej veci. Ak dieťa požadovanú vec vysloví, neskôr mu nechávame priestor povedať celú vetu. Na symbol ukazujeme prstom.

**Asistent** - Ak dieťa prejaví záujem o vec, fyzicky mu pomôže vziať symbol „Ja chcem“ z komunikačnej knihy a nalepiť na ľavú stranu vetného prúžka. Následne asistuje dieťaťu pri vyhľadání a odtrhnutí symbolu chcenej veci a pomôže nalepiť vedľa symbolu „Ja chcem.“ Potom pomôže dieťaťu odlepíť vetný prúžok a podať ho komunikačnému partnerovi. Od asistencie neskôr upúšťa.

#### **5. Fáza** (Odpoveď na otázku: „Čo chceš?“)

**CIEĽ** - Dieťa vie odpovedať na otázku: „Čo chceš?“

##### **ÚLOHY:**

**I.Nácvik reakcie: „Čo chceš?“** (Komunikačná kniha je otvorená na tabuľke, kde sa nachádza symbol: „Ja chcem“ a vetný prúžok je vyklopený.

**Komunikačný partner** - Do zorného poľa dieťaťa umiestni obľúbenú vec, ale mimo jeho dosah. Ak si vec všimne, položme otázku: „Čo chceš?“ Hovorenú reč podporuje vizuálne, ukazovaním na symboly: „Čo“ a „Chciet“ na svojom vetnom prúžku. Ak dieťa donesie komunikačnému partnerovi vetný prúžok, pokračuje ako vo Fáze 4.

**Asistent** - Keď komunikačný partner položí otázku: „Čo chceš?“, fyzicky navedie dieťa, aby vzal symbol: „Ja chcem“ a nalepil ho na svoj vetný prúžok. Pri ďalších pokusoch s pomocou vyčkáva.

**I.Otázka: „Čo chceš?“ ako možnosť výberu** (Komunikačná kniha už nie je otvorená!)

**Komunikačný partner** - Prezентuje dieťaťu viacero obľúbených vecí naraz a položí mu otázku: „Čo chceš?“ s vizuálnou podporou ako v 5. I.

**Asistent** - Pokiaľ je to potrebné pomôže dieťaťu otvoriť s jeho rukou Komunikačnú knihu. Ostatné ako v predošlej fáze.

### **I. Rozvoj vetnej stavby a „obrátaná“ komunikácia - DOPLNKOVÁ FÁZA**

**FARBY** (v Komunikačnej knihe na bielu tabuľku dáme symboly dvoch farieb. Pripravíme si dva cukríky - či inú obľúbenú vec - ktorých farby sa zhodujú s farbami symbolov.

**Komunikačný partner** - Opýta sa dieťaťa: „Aký chceš cukrík?“ a dá mu na výber z dvoch farebne odlišných cukríkov. Otázku vizuálne podporí! Keď dieťa donesie vetný prúžok, pokračuje ako obvyčajne. Pre kontrolu pochopenia princípu ponúkne dieťaťu, aby si cukrík vzal sám (tiež podporiť vizuálne!). Pokiaľ si vyberie cukrík farby, aký si žiadal - pochopil.

**Asistent** - Keď komunikačný partner položí otázku, fyzicky navedie dieťa, aby si vzal symbol: „Ja chcem“ a nalepil ho na svoj vetný prúžok. Navedie mu ruku nad symboly farieb a nechá ho vybrať si jeden symbol, v prípade potreby mu pomôže nalepiť symbol, dokončiť vetu a výmenu.

**OBRÁTENÁ KOMUNIKÁCIA** - cieľom je, aby dieťa adekvátne zareagoval na žiadanie komunikačného partnera.

**Komunikačný partner** - Keď mu dieťa donesie vetný prúžok so žiadosťou o čaj (žiadosť prečítajú), ale skôr ako vyhovie, zareaguje pokynom, ktorý so žiadosťou súvisí. Napr.: „Dones pohár.“ (Vizuálne podporiť!) Ak ho donesie, okamžite mu do nej naleje čaj.

**Asistent** - Len čo dieťa dostane od komunikačného partnera vetný prúžok s pokynom: „Prines hrnček,“ pomôže mu jeden vziať a doniesť ku komunikačnému partnerovi. Systematicky od pomoci upúšťa.

**6. Fáza** (Odpoveď na otázky typu: „Čo vidíš?, „Čo cítiš?“ , „Čo počuješ?“ a pod.)

**CIEĽ** - Dieťa dokáže odpovedať na náhodne kladené otázky: „Čo vidíš?“, „Čo cítiš?“, „Čo počuješ?“

**ÚLOHY:**

**1. Nácvik reakcie: „Čo vidíš?“** (Komunikačná kniha je otvorená na tabuľke, kde sa nachádza symbol: „Ja vidím“, pod symbolom „Ja chcem“ a vetný prúžok je vyklopený).

**Komunikačný partner** - Ukáže dieťaťu jednu obľúbenú vec. Opýtame sa: „Čo vidíš?“ s vizuálnou podporou. Ak mu dieťa odovzdá vetný prúžok, spoločne ho prečítajú.

Dieťa odmení sociálnou odmenou - pochvala, radostná reakcia, pohladenie. Ak táto odmena nie je dostačujúca pridá nejakú hmotnú odmenu (tyčinku, cukrík).

**Asistent** - Reakcia je podobná z fázy 5. 1., okrem výberu videného symbolu, tu necháva dieťaťu priestor (5 s.) či symbol vyhladá. Ak nie, fyzicky pomáha.

**7. Fáza** (Spontánny prejav - komentovanie)

**CIEĽ** - Dieťa spontánne bez akýchkoľvek výziev a otázok dokáže komentovať veci a situácie okolo.

**ÚLOHY:**

**1. Komentovanie videného** (Začíname predmetom, ktorý je dieťaťu známy)

**Komunikačný partner** - Položí na stôl náhle nejaký predmet, na ktorý dieťa upozorní zvolaním („Jééj“, „Pozri“, „Aha“, a pod.), potom sa opýta: „Čo vidíš?“ (vizuálne podporené) + vhodnou mimikou a gestikuláciou. Ak klient odovzdá vetný prúžok, spoločne ho prečítajú. Dieťa odmení sociálnou odmenou. Ak nie je sociálna odmena dostatočná, odmeňte vecou, ktorá sa nevyskytuje pri nácviku, neskôr odmeňuje nepravidelnejšie.

**Ďalšie pokyny** - Kom. partner upúšťa najprv z vizuálnej podpory, neskôr vynecháva gestá, nakoniec aj mimiku...

## **Intenzívna interakcia**

Intenzívna interakcia je metóda výučby predverbálnych základov komunikácie pre deti alebo dospelých s vážnym mentálnym postihnutím, alebo s autizmom, ktorí sú stále v rannom štádiu vývoja komunikácie.

Intenzívna interakcia je dnes uznávanou metódou na výučbu komunikácie a je rozšírená po celej Veľkej Británii. Je vysoko praktická metóda. Jediným nástrojom, ktorým sa pri tomto prístupe používa je vnímaná osoba, ktorá zohráva pri tejto interakcii úlohu partnera. Intenzívna interakcia sa snaží o postupné rozvíjanie príjemnej a uvoľnenej série interakcií medzi partnerom interakcie a osobou, ktorá sa pomocou tejto metódy učí komunikovať. Táto séria interakcií sa pravidelne opakuje a postupne sa predlžuje čas jej trvania a náročnosť (komplexnosť). Ak sa dodrží spomínaný postup, deti i dospelí, na ktorých je intenzívna interakcia zamierená si voľne a plynulo osvojujú základy komunikácie.

Intenzívna interakcia sa zameriava na niektoré centrálné oblasti, v ktorých ľudia s autizmom zaostávajú, ako:

- schopnosť sa socializovať - rozumieť iným ľuďom,
- zúčastňovať sa interakcie s druhou osobou,
- mať radosť s prítomnosťou iných ľudí a túžiť s nimi byť,
- naučiť sa komunikačné schopnosti a rutiny,
- naučiť sa porozumieť neverbálnym prejavom s emocionálnym obsahom, používať a chápať očný kontakt, výraz tváre atď.

### **Pre intenzívnu interakciu je charakteristické:**

- nedirektívny a nedominantný prístup - dieťa/klient v podstate vedie celý proces interakcie,
- citlivý a pružný prístup - začína sa u dieťaťa/klienta, berie sa ohľad na mieru zaangažovanosti (nakolko sa dieťa/dospelí zapája), úzkosti a jeho schopnosti zapojiť sa do interakcie,

- citlivý a pružný prístup - začína sa u dieťaťa/klienta, berie sa ohľad na mieru zaangažovanosti (nakoľko sa dieťa/dospelí zapája), úzkosti a jeho schopnosti zapojiť sa do interakcie,
- študent/klient sa preto počas stretnutia , kedy prebieha intenzívna interakcia musí cítiť bezpečne a pohodlne.

**Cieľom intenzívnej interakcie je „učiť“ základy komunikácie:**

- mať radosť z prítomnosti inej osoby,
- rozvíjať schopnosť reagovať a venovať pozornosť tejto osobe,
- predlžovať rozpätie koncentrácie,
- naučiť sa postupnosti aktivít počas interakcie s inou osobou,
- naučiť sa , kto je pri sociálnej výmene na rade,
- podeliť sa o osobný priestor,
- používať a rozumieť očnému kontaktu,
- používať a rozumieť výrazom tváre,
- používať a rozumieť fyzickému kontaktu,
- používať a porozumieť neverbálnej komunikácii,
- používať zmysluplnú vokalizáciu (hlasové prejavy),
- naučiť sa regulovať a kontrolovať úroveň vzrušenia,
- emocionálne porozumenie a dôsledky.